

WERNER PEDERSEN

KOSMORAMAS blå BOG

SIMS, JOHN, amer. middelmand, f. d. 4. juli 1900 i en eller anden middelvej. Født på USAs nationaldag i et nyt århundredes første år er J. S. at betragte som det 20. århundredes gennemsnitsamerikaner. Han modtages i denne verden med sin faders ærgerrige drømme om, at han vil blive „somebody big“, og det skal vise sig, at J. S. er et altfor villigt offer for den samme fantasiflugt. 21 år gammel kommer han til New York med tomme lommer, men med det faste forsæt at sætte drømmene i værk – dog uden at vide hvordan. I metropolen glider han ind i den uendelige række af ligesindede, der venter på chancen for at „beat the crowd“. I ventetiden tager han plads som kontorist mellem tusind andre kontorister i en skyskrabermyretue, hvor fantasien huserer uhemmet mellem de uendelige talkolonner. På en Coney Island-udflugt møder han den søde banale Mary. Deres forelskelse bliver hurtigt til giftermål. Herefter er J. S. og hans drømme fanger i hverdagens trummerum. I den lille Bronx-lejlighed med klapseng, WC-døren i konstant uorden og højbanen drønende forbi på meters afstand hvert minut bliver J. S.s erobrerfantasier til en lille social ambition, som han dog hverken har tålmodighed eller rygning til at følge op trods ihærdige tilskyndelser fra konen. Små lønforhøjelser og deslige er de altfor sjældne stimulanser i det efterhånden noget trætte ægteskab, der truer med at bryde helt

sammen under en stadig voksende byrde af surhed og småkævl. Der kommer et par børn med de deraf følgende almindelige familiegleder og -sorgen. Da det yngste barn, pigen, dræbes ved en trafikulykke, knækker J. S. endeligt sammen. Han går fra sit arbejde og sender dermed familien i et styrt ned ad den sociale rutschebane. Han bliver arbejdsløs, prøver forskelligt, forsøger sig som støvsuger-sælger, men er i alt uden

bestandighed. På Marys bebrejdelser svarer han med nye vage fantasier, så at hun tilsidst beslutter at forlade ham med sønnen. J. S. styrer nu direkte mod selvmordet. Men i sidste øjeblik holdes han tilbage fra sit forehavende af drengens urokkede tillid til sin fader. Han får Mary til at blive og begynder forfra i et ydmygt job som klovnmaskeret reklamejonglør på gaden. Om J. S. nu er blevet klog nok, om han med sine knuste forhåbninger under den hvide narremaske erkender sig selv som det, han egentlig er: det beske dementi af en nationalamerikansk myte anno 1928 – det melder

hans historie intet sikkert om. (*James Murray i King Vidors „En søn af folket“ 1928*).

SMITH, JEFFERSON, amer. politiker, f. omk. 1914 i en eller anden middelvej i en eller anden af de (den-gang) 48 stater. G. 1939 med sin Washington-sekretær *Clarissa J. S., f. Saunders*. Som fører for den stedlige spejdertrop har J. S. vundet sig en agtet og pæn position i hjembyens menneskekærlige idyl. Han respekteres af de voksne for en aldrig svigtende renvasket og glatkæmmede redelighed i al sin færd og elskes af børnene for sit rene drengesind, der gør det til en selvfølge for ham altid at føle sig på lige fod med spejddrengene, en *primus inter pares*. Men hvad der virkelig rummes af stort og godt i Mr. Smith – det kommer først rigtig for en dag, da han ved en slags overrumpling pludselig befinder sig i Washington som medlem af senatet. Det er korruptionen der sørger for hans valg for at udnytte hans formodede naive ufarlighed til sine egne malprope formål. Selv lader han sig vælge for at skyde en genvej til realiseringen af sin store fikse idé: en fælles permanent drengelejr for alle klasser, trosretninger og kulører i USA. J. S. har ikke fantasi til at tro andet end det bedste om den ærværdige forsamling, han så brat bliver medlem af. Det er virkelig en ydmyg og oprigtig tjener for en stor fællesskabsidé, der som en pilgrim valfarter til Capitols Lincoln-monument på sin første dag i regeringsbyen. Hvor stærk han er i sin hellige enfold viser sig, da han for alvor kommer ud i realpolitikens stormvej, da det går op for ham at han er lokket til at spille med i et grisk komplot omkring et dubiøst grundkøb. Som en spejderløftets Don Quijote tager han en heroisk kamp op mod overmagten, den egoistiske amoralske *big business* i politisk forklædning. Nederlaget er ham ganske vist sikkert i den ulige fight, politisk set er han en slagen mand, da han bukker under efter at have tvunget de andre ærede medlemmer til at påhøre en 24 timers marathontale uden resultat. Men just i fornedrelsen venter oprejsningen ham: hans eksempel får det gode til at sejre over der onde i hans værste modstander, den underkøbte senator Paine, der med en monumental tilståelse for åbent tæppe bringer alt på rette plads. Først i denne troskyldige *last minute rescue* får J. S. sin egentlige betydning. Den gør ham til mere end en hæderlig po-

litisk idealist, til selve demokratiets etik i hverdagstøj, på en gang systemets styrke og dets forpligtelse. Han ligner heri sine fætre *Longfellow Deeds* (s. d.) og *John Doe*. (*James Stewart* i *Frank Capras* „Mr. Smith kommer til Washington“, 1939.)

SOROKOWSKA, ELENA, po. fyrstinde, f. omk. 1835-40, enke efter en iøvrigt ukendt fyrst S., fra omk. 1865 tvunget i et ikke ganske ubekvemt pariskisk eksil af det polskfjendtlige russiske tsardomme. Hertil medbringer den store dame en passioneret, for ikke at sige nævenyttig foretagsomhed. Havde hun kunnet forblive i hjemlandet, havde hendes febrilske handlekraft måske kunnet omsættes i et bidrag til den nationale modstandskamp. Men i den mindre alvorstunge parisluft finder hun andre ædle mål at rette blikket mod. Hun føler storheden som sit kald – vel at mærke den storhed som hun kan fremhjelpe i mænd, hvis mulig-

heder for det ekstraordinære på det ene eller andet ærfulde felt endnu ikke er kommet til fuld udfoldelse. Med sikker psykologisk fornemmelse for, hvor der kan blive brug for hendes særegne bistand, vælger hun sig sine protegéer og låner dem tilsyneladende uegenlystigt sin tillid og sin intrigante visdom, hvadenten det er i kunsten eller i krigene, de skal vinde deres laurbær. Der er i den må-

de, hvorfor hun bruger sig selv på i dette højmodige spil både noget sensuelt ægende, noget køligt beregnende og noget moderligt varierende, som forlener hende med en magtfuld myndighed over det svage hankøn. At E. S. dog altid sætter sagen over personen, viser sig særdeles kontant derved at hun mister interessen for sit øjeblikkelige „emme“ i samme øjeblik hendes mission for hans storhed er lykkedes. Kaldet i hende kræver herefter et nyt „offer“. Således også da en ung komponist må overlade sin plads i damens gunst til den lovende krigsmand og politiker general Rollan. Generalen er et øsketilfælde for en idealist som E. S., han er sit lands designerede enehersker, magten venter blot på, at han vil og tør gribe den. Opfordret til af Rollans nære ven, dandyen Henri lægger hun med virtuosens vante sikkerhed sit generøse rænkespil til rette – men som det viser sig blot for selv at blive fanget i det. Hun mener at have ekspederet sin general afsted til den endelige triumf i Paris, således at hun er klar til en ny mission. Men livet og kærligheden her og nu har en uventet ironisk belæring i baghånden til hende. Hendes næste (og sidste) kaldelse er ingen anden end – Henri, den absolut formålsløse, kaldsløse, udsigtsløse flaner, som kun har eet talent og een ambition: livskunsterens. Og hvad er dermed sagt andet end at mennesket spår, men Eros rå'r. E. S. viser sig naturligvis belæringen værd ved at tage imod den åbent og ydmygt. (*Ingrid Bergman* i *Jean Renoirs* „Elena og mændene“ 1956).

THORNTON, SEAN, irsk-amer. professionel bokser, f. omk. 1895 i den irske landsby Innisfree, g. omk. 1929

med *Mary Kate T., f. Danaber*. Ved slutningen af 1920-erne vender S. T. tilbage til Innisfree efter en karriere som *prize fighter* i Amerika. Han køber det hus i landsbyen, hvor han er født og opvokset. Det store mandfolks tilbagevenden til barndommens grønne landsbyidyl er ikke alene udtryk for en blød længsel efter det tabte land, hvor han engang var meget lille. Der er også et vægtigere motiv: hans sidste kamp i ringen endte med modstanderens død. Derfor opgive han den hårde kamp på næverne for rigdom og ære i den nye verden, fast besluttet på aldrig mere at øve vold mod noget menneske. I stedet søger han tilbage til den gamle verden, hvor der bygges på andre og bedre love end egoismens og pengebegæret. Man kan godt kalde det en flugt, men flugten er ikke en handling af fejhed, det kræver dog altid en god portion personligt mod at bryde alle broer bag sig som han gør det udelukkende af en indre moralsk tilskyndelse.

Men den fortæbte som lades ikke sådan uden videre ind i Innisfrees lune fællesskab. Det får han at mærke, da han bejler til den dejlige gode stærke *Mary Kate Danaber* med det røde hår og det stejle sind. Ganske vist kommer de to snart overens om deres følelser for hinanden, og ganske vist gennemtrumfer de ved list brylluppet mod hendes modvillige broderformynders ønske. Alligevel er det *Mary Kate*, der stiller S. T. over for det endelige valg mellem at forblive udenfor eller blive en af deres. Hun nægter ham nemlig ægteskabets fuldbyrdelse, indtil han hos hendes broder har skaffet hende den medgift, der er hendes ret som kvinde af Irland. Det er en selvfølge for hende, at hendes mand i yderste fald må slå for den på ridderlig vis. Med sin tidligere så blodigt afsluttede karriere i tankerne er S. T. helt utilbøjelig til at følge pigen i dette stykke, han har desuden gode liberale argumenter at fremføre mod denne antikverede måde at ordne tingene på. Men da *Mary Kate* for alvor tager skridt til at forlade ham, forstår S. T. at det nu gælder hans egen i ham selv begrundede tankegang mod hendes traditions- og gruppebestemte. Han har kun eet valg, hvis han vil vinde pigen: at gå til sagen på hendes betingelser. Han gør det i en formidabel, men egentlig godmodig sidste nævekamp med den stivsinde broder. Forsåvidt taber han her sin private samvittighedskamp ved at bryde løftet om ikke mere at øve vold. Men hvad han taber på denne led vinder han på en anden. Thi nævekampen med *Squire Danaber* er noget andet og meget mere end en håndfast metode at få ret på. Den er først og fremmest en meningsfuld ceremoni, et ritual som bekræfter og styrker bestandigheden i et gammelt (anakronistisk?) socialt og moralsk livsmønster, der nok har rum for individualistiske særheder, men ikke for særstanpunkter i livets afgørende forhold. Om den ene eller den anden af slagsbrødrene går ud af fejden som personlig sejrherre er i dette perspektiv af underordnet betydning. Thi fejden har i virkeligheden kun een vinder: *Innisfree*. (*John Wayne* i *Sean O'Fearnas* (*John Fords*) „Den tavse mand“ 1952).

